

(החג ממעמד 15)

המעניקה להם את התחושה כאילו קיים קשר ישיר בינם ובין האלוהות. שניהם גדלו בעריישה, הרחק מן המטרון פורין. שניהם הושפעו מאד מהוריהם, שהנהיגו להם ערכים לאומניים ואנושיים מוצקים. לשני האנשים אין עניין בכנסים חזיריים. שניהם שמרניים בחייהם הפרטיים ובתפיסותיהם המוסריות והחברתיות.

שניהם הצטרפו בשחר נעוריהם לתנועות-השיחור של עמיהם. שניהם פעלו במחתרת נגד אותו האויב: האימפריה הבריטית. שניהם עסקו בטור. האחד היה צפוי בכל עת ליהרג ברובמקום עם תפיתו. השני נמק במשך שנים ארוכות בבתי-כלא. שניהם נרדפו על-ידי מנהיגות לאומית, שנכנעה לשילטון הנרי.

שניהם המתינו זמן רב מאד עד שהגיעו לשילטון. שניהם אוהבים לגאום. שניהם ששים לקראת כל השיפה בכלי-התיקשות.

לכאורה, היו שני אנשים כאלה צריכים להבין זה את זה בלי אומר, ולהעריך ולהבין איש את רעהו ממבט ראשון. אולם בכל אחד מקווידיהמיון אלה, טמונים גורמים שני עיונות וניכור הדדי.

עולם שלם מפריד בין העיירה ברסט-ליטובסק, בגבול פולין-רוסיה, ובין הכפר מית אבו-אל-כום, בדתא של הנילוס. עולם שלם מפריד בין הלאומנות המיזרח-אירופית ההיסטרית והקנאית שבין מילחמות-העולם של הלאומנות המצרית של אותה תקופה. תפיסת-הכבוד של הקצין הירוק, שהשפיעה על צעיר כמו מנחם בגין, שונה לחלוטין מתפיסת-הכבוד הערבית, שבה גדל אנוור אל-סאדאת. אביו של בגין, פקיד קטן של הקהילה בעיירתו, היה שונה מאד מאביו של אל-סאדאת, פקיד קטן במישרד-הבריאות

שהיה אדוק לא יונח את השבת, ומוסלמי אדוק לא יאכל בימי הרמאדאן.

בגין רוצה באמת בשלום. כאשר הגיע לשילטון, ראה בכך משימה חשובה של ממשלתו, עוד לפני שמישהו חלם על יוזמת אל-סאדאת.

אולם השקום נראה לו אז כאמצעי להביטת שלומה ושיגשוגה של ארץ-ישראל השוממה, לא כתה לרף לה.

בדרך מירושלים לאיסמאעיליה, במהלך 37 הימים, הוכח הדבר, מגע מטה-הקסמים של אל-סאדאת לא פורר את הסלע. הנס הגדול לא קרה.

כך מת היעד הראשון, ועימו השלב הראשון של יוזמת אל-סאדאת.

תישעה החודשים שבין איסמאעיליה לבין קמפ-דייוויד היו חודשים של מאבק-איתנים. אך המאבק העיקרי לא היה בין אל-סאדאת ובין בגין, כפי שהיה נדמה. וגם לא בין בגין ובין עזר ויצמן, שתפס למן הרגע הראשון את עוצמת הסיכוי ואת גודל המחיר.

המאבק האמיתי היה נטוש בין דבקותו של מנחם בגין ברעיון ארץ-ישראל-השוממה לבין שאיפת-השקום של בגין. שדה-הקרב היה ליבו של מנחם בגין עצמו.

ההיסטוריה של הקרב הזה, עליותיו וירידותיו, לא תיכתב, מן הסתם, לעולם. כי קרוב לוודאי שמנחם בגין עצמו לא היה מודע לו כלל.

ארץ-ישראל של בגין כוללת את שתי גדות הירדן, כמיצות זאב ז'בוטינסקי (שתי גדות לירדן / זו שלנו, זו גם כן!). בכאב ובייסורים ויתר בגין בשעתו על הגדה המזרחית א-כי המשיך לחלום, במשך זמן רב. על הזדמנות היסטורית שתאפשר את כיבושה, בעיקבות התקפה ערבית על ישראל.

עתה נדרש לוותר גם על הגדה המערבית. זה נראה לו כקורבן קשה-מנשוא.

תן, החוסם את המעבר בין ראשי-ממשלת-ישראל לבין נשיא-מצרים.

אלי-סאדאת היכה על הפסע, אך הנס הגדול לא קרה.

היעד הראשון שלו לא הושג במשך תישעה חודשים ארוכים.

דושיח מקוטע

היעד השני, האלטרנטיבי, היה להשפיע על דעת הקהל הישראלית, כדי שזו תשנה את מדיניות ה-ממשלה — או את הממשלה עצמה.

האינטואיציה המייוחדת-במינה של אל-סאדאת הובילה אותו בדרך הנכונה — אך לא היה בה די כדי לתרגם את השאיפה לשפה של מעשים תכליתיים ורצופים.

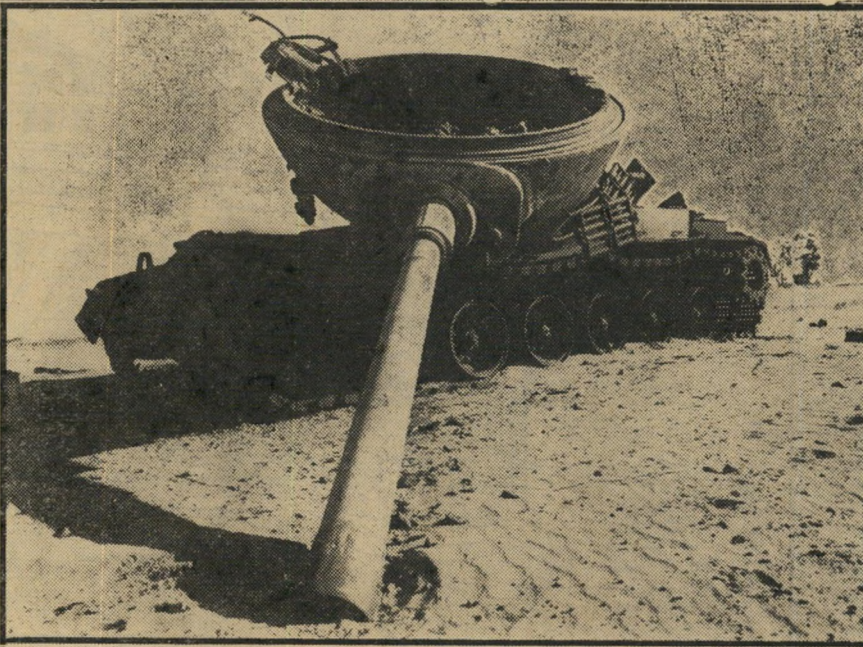
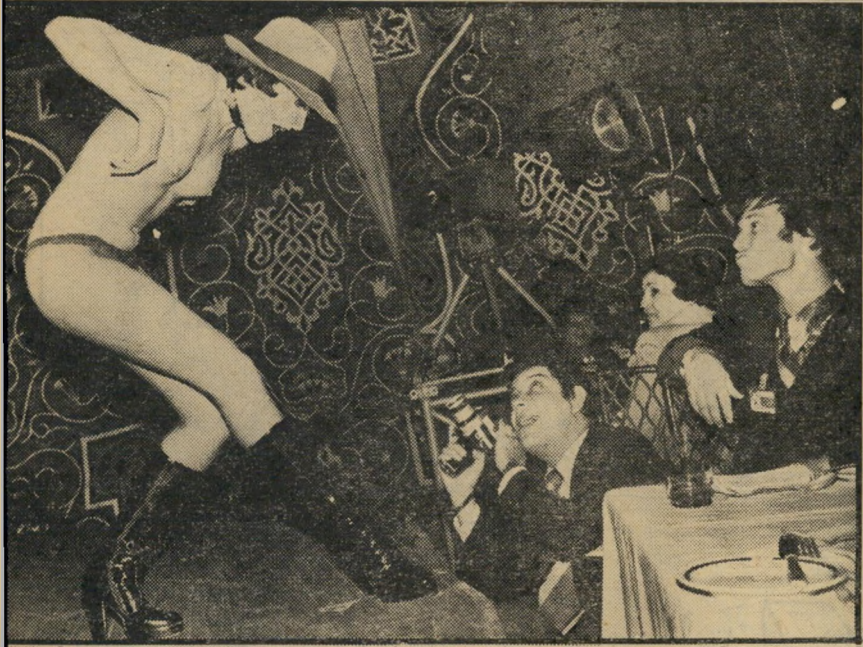
הוא בא לירושלים. הוא דיבר במישורן אל ליבו של על אדם בישראל — וכל אדם בישראל הקשיב לו בדריכות ובהתרגשות.

באותן שתי יממות היתה לנשיא המצרי השפעה כבירה על תודעת האדם הישראלי. הוא הבקיע בקע רחב בחומת הפחדים, הידענות-הקדומות, השיגאה והבוז, המקיפה את הנשמה הישראלית בעיקבות שלושה דורות של מילחמה, והבנויה על פחדים עתיקים עוד הרבה יותר.

אולם הוא לא הצליח, במכת-הולם אחת, להרוס את החומה כונה. הוא נשארה עומדת. היה צורך במכות נוספות, רצופות וממושכות, כדי למוטט אותה כליק.

בבואו למלא משימה זו, לקה אנוור אל-סאדאת במיג-בלה, שהוא עצמו לא היה מודע לה.

במשך אלפי השנים של ההיסטוריה המצרית, מעולם לא היה קיים בארץ-הנילוס מישטר הדומה לדמוקרטיה מערבית. מאז ראשוני הפרעונים, שהקימו מישטר ריכוזי

אנשי-ביטחון ישראליים מצלמים חשבונית ב"מינה האוס"

"פאטון" ישראלי הרוס בשטח המצרי בדרום סיני

כדי לארגן את מערכת תעלות-ההשקיה שהיו חיוניות לעצם קיומה של אוכלוסייה גדולה בארץ חסרת-הגשמים, נטה העם המצרי לימשל של שילטון-יחיד נאור. גם אל-סאדאת גדל באווירה לאומית זו. המישחק החופשי של כוחות ודיעות במישטר דמוקרטי בלתי-מוגבל, דמוי-האנארכיה, זר לו. הוא יכול להבין, בתיאוריה, איך פועל המישטר בארצות-הברית או בישראל — אך אין הוא חש את הדברים באורח אינטואיטיבי.

כשנוכח לדעת, עוד בעת ביקורו בירושלים, כי המחווה הגדולה שלו אינה נענית על-ידי מתווה מקבילה של בגין, העיף מבט סביבו וחיפש מנהיג ישראלי המסוגל לחוש את גדולת ההזדמנות. הוא מצא את עזר ויצמן, טיפה אותו, רומם אותו כאדם המסוגל לשתף עימו פעולה בהבאת השלום.

מאוחר יותר, בהשפעת ברוננו קרייסקי, נפגש גם עם פרס, בחיפוש אחר מנהיג אלטרנטיבי.

אך אל-סאדאת לא היה מסוגל להינתק מן התפיסה האומרת שהמנעים בין שתי המדינות מוכרחות להתנהל רק על מישור של אנשי-צמרת המדברים זה עם זה. הוא לא תפס כי במדינה דמוקרטית, בישראל, נופלת ההכרעה האמיתית, כסופו של דבר, בתודעתם של מיליוני יוני אזרחים, וכי המדיניות של הפוליטיקאים כפופה, בטווח הארוך, לזרמי התודעה של הציבור.

הוא לא המשיך בדושיח רצוף וישיר עם הציבור הישראלי.

גם אחרי איסמאעיליה השיחות נמשכו בצמרת. נערכו שיחות ב"ועדה המדינית" בירושלים וב"ועדה הצבאית" בקאהיר. המישלחת הצבאית הישראלית נשארה זמן רב על אדמת מצריים, מבלי שהציבור המצרי חש בכך. אחרי שנפסקו הדיונים בוועדות חסרות-התכלית, נערכו סיבובים של שיחות עקיפות, מסעיר-דילוגים של

בעיקבות הביקור של אל-סאדאת, עשה בגין מה שנראה לו כויתור כביר: הוא ויתר על סיפוח מייד של הגדה והרצועה לישראל, למרות שכבר סופחו מבחינה מעשית (על-ידי המימשל הצבאי) ואף לשוניית ("יהיה זה שומרון וחבל עזה").

אך היה לו "קו אדום". בהנחייה לשליחים הישראליים, שנשלחו לשאת-זולתת עם המצרים, הוא נקבע כנהיית-ברזל שאינה ניתנת לשינוי: ממשלת-ישראל לער לא תסכים להקמת ריבונות "זרה" — ערבית כלומר, — על הגדה והרצועה.

זה היה סלע-המחלוקת, שעדיין עמדה יוזמת-השקום להישבר סופית.

בגין היה מוכן לוותר כימעט על הכל, חוץ מן הדבר האחד היקר לו מכל: איימסירת "שטחי ארץ-ישראל" לריבונות ערבית. אל-סאדאת היה יכול לוותר כימעט על הכל, חוץ מן הדבר האחד היקר לערבים מכל: החזרת הגדה והרצועה לריבונות ערבית.

אל-סאדאת התפתל, המציא בנו אחר זו נוסחות, שתכי ליתן לעזור לבגין לבלוע את הגלולה המרה, עוד בירו שלים, כאשר שח אליו בגין בתשאי את דיון כדי לבקשו שלא יזכיר את השם אש"ף בנאומו בכנסת, נענה אל-סאדאת והשמיט את שם אש"ף, הדבר עלה לו במחיר כביר — כי הדבר החריד את אש"ף, העמידו בעמדת-התנגדות קיצונית ליוזמתו, והקים נגדו חזית ערבית גדולה.

לאחר-מכן ויתר אל-סאדאת על המילים המקודשות "הגדרה עצמית לעם הפלסטיני", הסכים באסואן עם הר נשיא קארטר להסתפק ב"השתתפות הפלסטינים בקביעת גורלם" — נוסח מעליב, שפגע בלב כל פלסטיני לאומי. בסופו של דבר הגיע אל-סאדאת לנוסחות-יפשרה לגבי גורל הגדה המערבית, שכימעט לא הותירו אפשרות אף למלך חוסיין להצטרף אליו.

אך במשך תישעה חודשים, היה נדמה ששום גמיי שות של אל-סאדאת אינה מסוגלת לעקוף את הסלע האי-

המצרי. ההווי של תלמיד-מישפט בוורשא של הרוזן הלא-מי יוזף פילסודסקי היה שונה מאד מן ההווי בבית-הספר לקצינים בקאהיר של ימי פארוק.

הרקע ההיסטורי של אל-סאדאת הוא של עם היושב על אדמתו מאז ראשית התרבות האנושית, שכל המילחמות והפלישות עברו עליו מבלי להשאיר את רישומן. זהו עם סבלני עד אין-קץ, שוחר-שלום מטיבעו, בעל מזג נוח ומיושב, היונק את חוכמתו משורשי העמוקים בכפר. הרקע ההיסטורי של מנחם בגין הוא של עם רדוף ומוכה, שלא ישב לבטח כימעט אף יום אחד בשלושת אלפי השנים של תולדותיו. זהו עם עצבני, שפחדים סתומים מסעירים את נפשו, החי בכל עת את זכר השואות וה-פוגרומים.

וסאדאת היכה על סלע

חלומנו של אל-סאדאת נראית מצריים של מחר כארץ משגשגת, נינוחה, המנהיגת את העולם הערבי כאם טובה, כשהיא דואגת לשלום כל הילדים, וביכללם הבן הסורר והפגוע, העם הפלסטיני. בחלומו של בגין נראית מדינת-היהודים של מחר, החולשת על ארץ-ישראל השלמה, המושכת אליה את המוני עמי-ישראל מכל העולם, בתמונתו של אל-סאדאת, מופיע מרחב גדול ומטורד, שיש בו מקום גם לישראל וגם לפלסטין, בתמונתו של בגיע, מופיעה ארץ-ישראל השלמה כמרכז העולם היהודי, שהמיעוט הערבי בו גדול ומאושר, אחרי כינון יחסים נורמליים עם השכנות הערביות.

שתי התמונות האלה מתנגשות במקום גוי רדי אחד: הגדה המערבית ורצועת-עזה.

לגבי בגין, החלום של שלמות ארץ-ישראל אינו קישוט אידאולוגי, שאפשר לוותר עליו בקלות. לגביה, זהו עיקר-שליאמונה, שאין כל אפשרות לנוח אותו, כשם